Małgorzata Milewska-Stawiany

Górnołużyckie i kaszubskie augmentativa z sufiksem **-išče*, **-isko*

Wspólną cechą języków łużyckich i kaszubszczyzny jest ich peryferyczny charakter w stosunku do centralnej pozycji, jaką zajmują dziś na terytorium języków zachodniosłowiańskich polski język literacki i dialekty Polski centralnej.[1] Łączy się to z zachowaniem na obszarach peryferycznych wielu cech archaicznych. Dotychczasowi badacze poszukiwali paralel łużycko-kaszubskich głównie w zakresie leksyki[2], w mniejszym stopniu interesowały ich nawiązania słowotwórcze.[3]

Na temat genezy i funkcji sufiksu **-išče*, **-isko* istnieje dość bogata literatura przedmiotu.[4] Niewątpliwie rodowód tych sufiksów jest ze sobą ściśle sprzężony.[5] We

---

[1] Taki pogląd głosi K. HANDKE w pracy *O niektórych leksykalnych paralelach kaszubsko-łużyckich*, [w:] Slavia Occidentalis XXXI (1974), s. 31–45; por.: „[...] traktuję tereny kaszubskie i łużyckie jako te, które – łącznie z terenami leżącymi między tymi obszarami (Wielkopolska, Krajna, niekiedy także Bory Tucholskie i Kociewie) lub sąsiadującymi z nimi (Śląsk) – pozostają dziś w opozycji do współczesnej polszczyzny literackiej, a także do polskich dialektów położonych w centrum polskiego obszaru językowego" (tamże s. 35–36). Zob. też H. POPOWSKA-TABORSKA, *Problematyka centrum i peryferii obszaru etnicznego w świetle archaizmów i innowacji dialektalnych* (*na podstawie analizy obszaru polskiego*), [w:] Acta Universitatis Lodziensis, Folia linguistica 12 (1986), s. 171–180.

[2] Zob. Z. ZAGÓRSKI, *Związki językowe północnej Wielkopolski i Krajny z kaszubszczyzną i językiem dolnołużyckim*, Poznań 1964; M. GRUCHMANOWA, *Nawiązania łużyckie i zasięgi w gwarach Wielkopolski*, [w:] Přinoški k serbskemu rěčespytej, Budyšin 1968, s. 35–51; Z. SOBIERAJSKI, *Związki językowe łużycko-słowińskie*, tamże s. 52–63; H. POPOWSKA-TABORSKA, *Nad pierwszym tomem Językowego Atlasu Łużyckiego*, [w:] Lingua Posnaniensis XIV (1969), s. 71–77; *Leksykalna problematyka obszaru objętego ankietą AJK*, *Atlas językowy kaszubszczyzny i dialektów sąsiednich*, *Suplement do zeszytów I–VI*, Wrocław 1969, s. 18; M. GRUCHMANOWA, *Gwary Kramsk*, *Podmokli i Dąbrówki w woj. zielonogórskim*, Zielona Góra 1969; M. GRUCHMANOWA, *Gwary zachodniej Wielkopolski*, [w:] Język Polski LI (1970) 5, s. 383–386; K. HANDKE, *O niektórych* [...]; F. HINZE, *Der urslawische Anteil am pomoranischen Wortschatz. Urslawische Lexik des Pomoranischen*, *die nicht im Polnischen bezeugt ist*, [w:] Zeitschrift für Slawistik 27 (1982) 3, s. 342–355; Ф. ГИНЦЕ, *Серболужицко-поморские лексические соответствия*, *не имеющие параллелей в польском языке*, [w:] Формирование и функционирование серболужицких литературных языков, Москва 1989, s. 112–132; H. POPOWSKA-TABORSKA, *Raz jeszcze o leksykalnych związkach łużycko-kaszubskich*, [w:] Z historii języków łużyckich, Warszawa 1996 (Język na pograniczach; 18), s. 205–209.

[3] Zob. B. KREJA, *Słowotwórstwo polskie na tle słowiańskim*, *Studia* II, Gdańsk 1999, gdzie szereg formacji omówionych zostało w polskich gwarach i innych językach słowiańskich.

[4] Zob. np. W. TASZYCKI, *Przyrostek -isko*, *-išče w językach zachodniosłowiańskich*, [w:] Slavia IV (1925) 2, s. 213–227; W. DOROSZEWSKI, *Monografie słowotwórcze. Formacje z podstawowym -k- w części sufiksalnej*, [w:] Prace Filologiczne XIII (1928), s. 1–261; J. SAFAREWICZ, *Pochodzenie słowiańskich przyrostków -isko*, *-iszcze*, [w:] Sprawozdania PAU XLV, 1939–1944 [1945], s. 23–25, przedruk [w:] Studia językoznawcze, Warszawa 1967, s. 278–280; R. KÖDDERITZSCH, *Die Nomina auf -išče*, *-išča*, *-isko in den ostslavischen Sprachen*, Meisenheim am Glan 1969; F. SŁAWSKI, *Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego*, [w:] Słownik prasłowiański, t. I, Wrocław 1974, s. 95–97.

współczesnym języku górnołużyckim formant *-isko* należy do najbardziej produktywnych i jednocześnie bardzo wyrazistych przyrostków, obsługujących kategorię augmentatiwów.

Buduje on wyłącznie zgrubienia, np. *mužisko*, *psyčisko*, *žonisko*. Inny formant augmentatywny: *-išćo* < *-išće* < **-išče*, np. *hólčišćo*, *žonišćo* pojawia się rzadko, jest wielofunkcyjny, pełni głównie funkcję lokatywną. Najproduktywniejszy jest w tworzeniu apelatywnych nazw miejsc, np. *kupanišćo* 'kąpielisko', *stanowanišćo* 'obozowisko'.[6] Poza tym tkwi on również w pewnej liczbie nomina instrumenti, są to nazwy uchwytów.

W kaszubszczyźnie obecność *-išče* lub *-isko* uwarunkowana jest geograficznie. Na północy Kaszub, w dawnych powiatach puckim i wejherowskim, niekiedy także w kartuskim występuje przyrostek *-išče*, na południu zaś, pod wpływem polskim, *-isko*.[7] Sufiks ten buduje przede wszystkim nazwy miejsc, np. *bˈulʹvisko* (śr), *bˈulʹvíšče* (pn), *bulˈovíšče* (Hel) 'pole, na którym rosły ziemniaki'. Derywaty powstałe za jego pomocą oznaczają też nazwy uchwytów różnych narzędzi, np. *bˈičësko* (śr, pd), *bʹˈičëšče* (pn). Buduje też nazwy ekspresywne. W słowniku B. Sychty funkcja ekspresywna przyrostków *-isko*, *-išče* jest wyraźnie określona: *-isko* / *-ësko* (śr, pd), *-šče* / *-ëšče* (pn), 'przyrostek augmentatywny rzeczowników dla wyrażenia współczucia, uznania lub pogardy'. Por. *bʹˈałcësko* / *bʹˈałcëšče*, *ʒˈazësko* / *ʒˈazëšče*, *śłˈopisko* / *śłˈopíšče*.[8]

Przyrostek **-išče*, **-isko* łączy się z podstawami słowotwórczymi wszystkich rodzajów, a derywaty otrzymują na ogół rodzaj nijaki i według tego wzorca się odmieniają.

Źródło badawcze stanowią najważniejsze słowniki języka górnołużyckiego: Chr. Tr. PFUL, *Łužiski serbski słownik*, Budyšin 1866; F. RĚZAK, *Deutsch-wendisches encyklopädisches Wörterbuch*, Bautzen 1920; J. KRAL, *Serbsko-němski słownik hornjołužiskeje rěče*, Budyšin 1927; F. JAKUBAŠ, *Hornjoserbsko-němski słownik*, Budyšin 1954 oraz T. MEŠKANK, *Retrogradny słownik hornjoserbskeje rěče*, Berlin 2001 (do *Prawopisneho słownika hornjoserbskeje rěče* P. VÖLKELA, LND 1981).[9] Materiał kaszubski pochodzi z jednego źródła materiałowego: B. SYCHTA, *Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej*, t. I–VII, Wrocław 1967–1976.

---

[5] Wg poglądów m. in. F. Sławskiego i J. Safarewicza rzeczownikowy sufiks *-isko* związany jest z prasłowiańskim przyrostkiem przymiotnikowym *-ьskъ*, który odpowiada ie. *-ĭsko*, tworzącemu przymiotniki o treści neutralnej oraz rzeczowniki zdrobniałe, ale używane przede wszystkim w znaczeniu pejoratywnym. Sufiks ten poświadczają augmentativa typu *babьsko*, tj. formacje reprezentujące urzeczownikowioną postać mianownika liczby pojedynczej przymiotników na *-ьskъ*. Później pojawiła się postać *-isko*, gdzie *i* zostało wyabstrahowane z podstaw czasownikowych na *-i-*. Formant *-išče* powstał w wyniku palatalizacji sufiksu *-isko* (**-isk-jo-* > **-išče*). Inną genezę sufiksu **-išče* i **-isko* przedstawia W. Taszycki. Wg niego formant **-išče* powstał w wyniku substantywizacji przymiotników na *-ist-ъ*, a więc **-ist-* + *-jo-* > **-išče*. Ponadto podkreśla, że tylko zachodni Słowianie posługują się obocznie na oznaczenie miejsca ogólnosłowiańskim sufiksem *-išče* < ** -ist-* + *-jo-* oraz *-ьsko* (z substantywizacji przymiotników); w wyniku kontaminacji tych morfemów powstało *-isko.*

[6] Zob. T. LEWASZKIEWICZ, *Słowotwórstwo apelatywnych nazw miejsc w języku górnołużyckim*, Wrocław 1988 (Prace Slawistyczne; 67).

[7] Zob. E. BREZA, J. TREDER, *Gramatyka kaszubska. Zarys popularny*, Gdańsk 1981, s. 92–93.

[8] B. SYCHTA, *Słownik gwar kaszubskich*, t. II, Wrocław 1968, s. 4.

[9] W celu uniknięcia w materiale górnołużyckim sztucznie tworzonych derywatów augmentatywnych zastosowano metodę selekcji. Wykorzystano w opracowaniu tylko te konstrukcje, które pojawiają się przynajmniej w dwóch słownikach.

Augmentativa stanowią w języku górnołużyckim i kaszubszczyźnie jedną z podstawowych kategorii modyfikacyjnych rzeczownika.[10] Według R. Grzegorczykowej i J. Puzyniny[11]: „Derywaty te, oznaczające duży rozmiar przedmiotu, łączą w sobie najczęściej także znaczenie ekspresywne, a więc ustosunkowanie emocjonalne pejoratywne (kontekstowo także żartobliwe lub serdeczne) nadawcy względem derywatu podstawy, bądź też względem sytuacji (odbiorcy).“ Łużycki badacz M. Krječmař stwierdza[12]: „Augmentativa wosylnjeja woznam zakładnych słowow: mužisko je sylny, wulki, zwjetša hrozny muž. [...] Pola wšěch augmentatiwow mamy mjenje abo bóle njepřijomne začuća; [...] nimale ze wšěmi augmentatiwami wuprajamy něšto pejoratiwne, jenož zrědka swoje spodźiwanje: to je dubisko, mužisko!“

W literaturze słowotwórczej niejednokrotnie wskazywano na istnienie formantów wnoszących wartość ekspresywną do znaczenia derywatów.[13] Augmentativa są wyrazami nacechowanymi ekspresywnością, która uzewnętrznia się nawet bez kontekstu. Dopiero aktualizacja w tekście wskazuje jednak dokładniej, o jakie wartości emocjonalne w określonym akcie komunikacyjnym chodzi. Przy szukaniu wykładników językowych, które by bezpośrednio na te uczucia wskazywały, trzeba zwrócić uwagę na przydawki, które towarzyszą rzeczownikom ekspresywnym na *-isko* i *-išče* (w materiale głuż. nie odnotowano przydawek określających formant *-išćo*):

1. Przydawki wskazujące na wielkość, ciężar, ogrom charakteryzowanego obiektu[14], np.:
a) głuż.: *ćežke* wroćisko, *kamjenite* hrodźisko, *mócne* hrodźisko, *sylne* mužisko, *woclane* zwěrisko, *wulke* mužisko, *wysoke* horiska, dubiska, *železne* wroćisko;
b) kasz.: *bëlnė* зėvčëšče, *bocónė* uзëšče, *całi* knáṕišče, *čążkė* grónčëšče, gřmocësko, ḱedëšče, mašińišče, *dłuǵė* koreńišča, pálcëšča, zimčëšče, *grëbė* káblëšče, kórëšče, *mocnė* ƀetcëšča, xłopisko, *nåmocńėšė* dřevíšča, *ogromne* pálëšče, okńišča, *pącdvaзesca mėtrovė* kurṕiska, *válǵė* lësësko, volëska, zómcësko, *velǵė* bulvíšče, jizƀišče, ḱidavíšče, kurṕišča, mëšësko, oborësko, podvořëšče, rojišče, smątářëšče, stodolësko, vozëšče, ząƀiska, žåłnėřësko.

---

[10] Zob. M. MILEWSKA, *Kaszubskie augmentativa z sufiksem -šče / -isko*, [w:] Nazwy i dialekty Pomorza dawniej i dziś 5, Gdańsk 2003, s. 107–119; M. MILEWSKA-STAWIANY, *Augmentativa w języku górnołużyckim*, [w:] Lětopis 51 (2004) 1, s. 98–116.

[11] R. GRZEGORCZYKOWA, J. PUZYNINA, rozdz. *Rzeczownik*, [w:] Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia, t. 2., pod red. R. Grzegorczykowej, R. Laskowskiego, H. Wróbla, Warszawa 1998, s. 427.

[12] M. KRJEČMAŘ, *Tworjenje słowow w hornjoserbšćinje*, [w:] Lětopis ISL A 2 (1954), s. 40.

[13] Zob. np. J. NĚMEC, *Vývojové postupy české slovni zásoby*, Praha 1968; B. KREJA, *Słowotwórstwo rzeczowników ekspresywnych w języku polskim*, Gdańsk 1969; S. GRABIAS, *Derywacja a ekspresja*, [w:] Studia nad składnią polszczyzny mówionej, Wrocław 1978, s. 89–102; R. GRZEGORCZYKOWA, *Struktura semantyczna wyrażeń ekspresywnych*, [w:] Z zagadnień słownictwa współczesnego języka polskiego, Wrocław 1978, s. 117–123; E. LASKOWSKA, *Wartościowanie w języku potocznym*, Bydgoszcz 1992.

[14] Podział na grupy semantyczne przejmuję za B. KREJĄ, *Słowotwórstwo* [...], s. 154–156. Materiał łużycki pochodzi z tekstów literackich J. Barta-Ćišinskiego, J. Brězana, B. Budara, M. Kubašec, M. Młynkowej, H. Zejlera i innych, znajdujących się w elektronicznym korpusie tekstów górnołużyckich w Instytucie Serbołużyckim w Budziszynie.

2. Przydawki wskazujące na niezwykłość, okropność, grozę, np.:
a) głuż.: *dajace* zwěrisko, *dźiwje* wichoriska, żołmiska, *dźiwne* rybisko, *wohidne* mrowiska, *złe* ludźisko, hadźisko, psysko;
b) kasz.: *cemnė* xmuřëšče, *okropnė* padaŕišče, *strašnė* očëšče, ŕodrëšče.

3. Przydawki wskazujące na starość charakteryzowanego obiektu, np.:
a) głuż.: *stare* żonisko, kamjenisko, *spowalene* dubiska, *stolětne* dubiska;
b) kasz.: *rozvalonė* moscësko, *starė* gnåcëšča, płaxcësko, poṕisko, sëkńišče, spòdńicëšče, zòmcësko, žḿišče, *stårė* smątåřëšče, *strëše* klėʒëšče, nożëšče, płocëšče.

4. Przydawki wskazujące na takie cechy obiektu, które wywołują niechęć, odrazę, wstręt itp. uczucia, np.:
a) głuż.: *falšne* psysko, *hórke* Hanisko, *lesćiwe* hadźisko, *lóze* hólčisko, *njeswěrne* żonisko, *njeporadne* psowisko (: adj. psowi), *šamałe* żonisko;
b) kasz.: *břëdkė* fortësësko, mžavsko, *cŕardė* broʒëšče, łebsko, ŕodřëšče, *křëvė* stoʒëšče, *mokrė* łǫčëšče, *obšarpònė* livčëšče, *parxatė* Ž'ëʒësko, *poʒartė* jačëšče, livcësko, płaxcëska, spòdńicëšče, *prerazlëvi* głosëšče, *sklutrovònе* włosëska, *sṕeklone* mušëska, *spuxłė* skarńišče, *ŕelġė* ńezdařësko, *zažarte* Ḿemcësko, *zežåłtkė* šlejřëšče, *zëmnė* bulŕišča, jizḃišče.

5. Przydawki wskazujące na takie cechy charakteryzowanego przedmiotu, które wywołują względem tego przedmiotu takie uczucia, jak współczucie, litość itp., np.:
głuż.: brak przykładów;
kasz.: *ḃėdnė* ḃałcëšče, cocësko, ʒecëšče, kroŕišče, lëʒëska, mëmcësko, mërëšča, nënčëšče, ńeboracëšče, ojcësko, šëmlëšče, tacësko, zeḿišče, Žëʒëšče, *uḿartė* urëšče.

6. Przydawki wskazujące na różne dodatnie cechy charakteryzowanego przedmiotu, np.:
głuż.: brak przykładów;
kasz.: *koxanė* krǫvsko.

Przydawki wraz z formantem *-isko* / *-išče* współokreślają wartość ekspresywną derywatów. W języku górnołużyckim i kaszubszczyźnie przydawki te wskazują na wielkość, ciężar, ogrom charakteryzowanego obiektu, także jego niezwykłość, okropność, grozę, też starość i takie cechy, które wywołują niechęć, odrazę, wstręt itp. uczucia. W języku górnołużyckim nie występują przydawki, właściwe kaszubszczyźnie, wskazujące na takie cechy przedmiotu, które wywołują względem niego takie uczucia, jak współczucie, litość, np. kasz. *ḃėdnė* ḃałcëšče. Nie pojawiają się też tu przydawki, które wskazują na dodatnie cechy charakteryzowanego przedmiotu. Raczej rzadkie są one też w dialekcie kaszubskim. W słowniku Sychty pojawił się tylko jeden tego typu przykład, w którym wyraźny jest wpływ polski: *koxanė* krǫvsko. Funkcja wyrażania współczucia i litości oraz wskazywania na dodatnie cechy obiektu w kaszubszczyźnie właściwa jest zasadniczo rzeczownikom żywotnym, zarówno osobowym, jak też odnoszącym się do zwierząt. W materiale tylko jedna przydawka w tej funkcji nie wiąże się z rzeczownikiem żywotnym, w częstym sfrazeologizowanym wyrażeniu: *na tim ḃėdnim zeḿišču*. Takie uwarunkowania semantyczne nie występują w języku górnołużyckim i kaszubszczyźnie, kiedy formacjom na *-isko* / *-išče* towarzyszą przydawki, przede wszystkim

nacechowane ujemnie, wskazujące na inne (nadmierna wielkość, niezwykłość, okropność, groza, starość, zniszczenie) funkcje ekspresywne przyrostka *-isko* / *-išče*.

Zarówno w języku górnołużyckim, jak i w kaszubszczyźnie nazwy augmentatywne stanowią liczną klasę zróżnicowaną semantycznie. Od większości rzeczowników, jeśli jest to dopuszczone semantyką, mogą być utworzone augmentativa. Oto przykłady najliczniejszych grup semantycznych:

1. Zwierzęta (w tym zwierzęta domowe i dzikie, ptaki, ryby, owady):
a) głuż. (96): *baćonisko*, *barmisko*, *boranisko*, *bručisko*, *ćelisko*, *ćělčisko*, *čerwisko*, *čaplisko*, *čižisko*, *čmjelisko*, *hadźisko*, *hawronisko*, *hilisko*, *hnidźisko*, *hołbisko*, *husańčisko*, *husysko*, *jałojčisko* / *jałojčišćo*, *jehnisko*, *jerjejsko* / *jerisko*, *ješćelčisko*, *ješćerisko*, *jěžisko*, *karpisko*, *knoćisko*, *koblisko*, *kocorisko*, *kočisko*, *kokošisko*, *kok(u)lisko kołpisko*, *konisko*, *kozysko*, *kózlisko*, *krodawisko*, *krokawisko*, *kruwisko*, *kunisko*, *kuntworisko*, *kuriska*, *kurotwisko* / *kur(w)otwisko* / *kurwoćisko*, *lawisko*, *matčisko*, *mjetelisko*, *molisko*, *mrowisko*, *mušisko* / *muchisko*, *myšisko*, *pawčisko*, *piskorisko*, *pocpulisko*, *prosysko*, *pstružisko*, *psyčisko* / *psyčišćo*, *psysko*, *ptačisko*, *račisko*, *rančisko*, *rapačisko*, *rybisko*, *sernisko* / *sornisko*, *sknadźisko*, *skopisko*, *słonisko*, *sokolisko*, *sowisko*, *srokopjelisko*, *sróčisko*, *swinisko*, *sykorisko*, *šćučisko*, *šeršenisko*, *škórčisko*, *škrěkawisko*, *šwjerčisko*, *tchórisko*, *trućisko*, *wačisko*, *wjapřisko*, *wjelbłudźisko*, *wjelčisko*, *wjewjerčisko*, *wolisko*, *wopičisko*, *wosysko*, *wóslisko*, *wowčisko*, *wroblisko*, *wrónisko*, *wudrisko*, *wuhorisko*, *zaječisko*, *zwěrinisko*, *zwěrisko* / *zwěrišćo*, *žabisko*, *žrěbčisko*,
b) kasz. (34): *barańišče*, *bˈëčëšče* / *bˈëcësko*, *bˈulëšče*, *gˈąsësko* / *gąsëšče*, *gǫsëšče*, *klˈučëšče* / *klˈucësko*, *knazëšče* / *knˈazësko*, *kˈocëšče* / *kˈocësko*, *kˈońisko* / *końišče*, *kˈozëšče* / *kˈozësko*, *krȯvsko* / *krˈovíšče* / *krˈovísko*, *kˈucësko*, *kuřëšče* / *kˈuřësko*, *lˈësëšče* / *lˈësësko*, *måłpíšče* / *måłpísko*, *mˈëzësko*, *mˈërëšče* / *mˈërësko*, *mˈëšëšče* / *mˈëšësko*, *mˈušëšče* / *mˈušësko*, *ḿedvˈezëšče* / *mˈedvévešče* / *mˈedvézësko*, *ˈoslëšče* / *ˈoslësko*, *pxlëšče*, *pˈesëšče* / *pˈesësko* / *psëšče* / *psësko*, *puʒëšče*, *rˈojišče*, *skˈopíšče*, *svˈińišče* / *svˈińisko*, *šëmlëšče* / *šˈëmlësko*, *urëšče*, *vˈolëšče* / *vˈolësko*, *vrȯblëšče* / *vrˈȯblësko*, *zˈajcëšče* / *zˈajcësko*, *žˈabíšče* / *žˈabísko*, *žńˈijisko* / *žmˈijisko* / *žḿˈijišče* / *žmńˈijisko* / *žńˈijišče*.

2. Rośliny i ich części:
a) głuż. (88): *běrnisko*, *brězysko*, *bučisko*, *cedrisko*, *citronisko* / *cytronisko*, *cyblisko*, *datlisko*, *dubisko*, *dynisko*, *dźećelisko*, *hablisko*, *hałozysko* / *hałuzysko* / *hałuzyšćo*, *hrabisko*, *hribisko*, *chmjelisko*, *chójnisko*, *chrěnisko*, *jabłonisko*, *jabłučisko*, *jadrisko*, *ječmjenisko*, *jědlisko*, *jiwisko*, *kalisko*, *kerčisko*, *kićisko*, *kłosysko*, *kobołčisko*, *kochćisko*, *kolijisko*, *konopiska*, *kopřiwisko*, *korjenisko*, *kostřančisko*, *krušenisko*, *krušwisko*, *kwěćisko*, *lenisko*, *lipisko*, *lisćisko*, *łopjenisko*, *makowsko* / *makisko*, *malenisko*, *marušisko*, *mochisko*, *morchwisko*, *naličisko*, *pjenčisko*, *pomjedźisko*, *přěsadźisko*, *pšeńčisko* / *pšeničisko*, *pyrisko*, *repušisko*, *retkwisko*, *rěpisko*, *rostlinisko*, *różisko*, *sćinisko*, *skorisko*, *slowčinisko*, *slowčisko*, *słodźisko*, *smoržisko*, *solotwisko*, *stwjelčisko*, *symjenisko*, *šmrěčisko*, *štomisko*, *tobačisko*, *topolisko*, *tručisko*, *truskalčisko*, *třepjelčisko*, *třěšnisko*, *wišenisko* / *wišnisko*, *wjazysko*, *wjerbisko*, *worješisko*, *wowsysko*, *wólšinisko*, *wólšisko*, *wólžiwisko*, *wrjosysko* / *wrjósysko*, *zelisko*, *zornisko*, *žerchwisko*, *žićisko*, *žołdźisko*,
b) kasz. (14): *bulvíšče*, *xˈojńišče*, *xˈošëšče*, *dˈańišče*, *dˈąbíšče* / *dˈąbísko*, *dřˈevíšče* / *dřevísko*, *jablˈëšče*, *kořeńišče*, *kȯřëšče*, *kvacëšče*, *mˈarxvíšče* / *marxvˈisko*, *słomíšče*, *salˈåcëšče*, *tråvsko* / *trˈåvíšče*.

3. Części ciała ludzi i zwierząt:
a) głuż. (55): *brjušisko* / *brjušišćo*, *brodźisko*, *cycysko*, *čelesnisko*, *čolisko*, *ćělisko*, *dłónisko*, *hłowisko*, *hordlisko*, *hubisko*, *chribjećisko*, *chrymsćisko*, *jatriska*, *jazyčisko*, *kałdoniska*, *klamisko*, *kopyćisko*, *křidlisko*, *ledźbisko*, *licysko*, *łochćisko*, *nochćisko*, *nopisko*, *nozysko*, *pacysko*, *palčisko* / *palcysko*, *panochćisko*, *pazorisko*, *pjećisko*, *pjerisko*, *plecysko*, *porsćisko*, *pucherisko*, *pupisko*, *pyščisko*, *ramjenisko*, *ričisko*, *rjapisko*, *rjeblisko* / *rjebliščo*, *rohisko*, *ručisko*, *ścehnisko*, *stopisko*, *šćipalčisko*, *šipisko*, *tylisko*, *włosanisko*, *włosysko*, *wočisko*, *wumjenisko*, *wušisko*, *wutrobisko*, *zubisko*, *žabrisko*, *žilisko*,
b) kasz. (27): *brˈozëšče* / *brˈozësko*, *celšče* / *celsko*, *dupsko* / *dëpsko* / *dˈupíšče*, *flabsko* / *flˈabíšče*, *gǫbsko* / *gąbíšče* / *gąbísko*, *głˈovíšče*, *gnåcëšče*, *klëšče*, *łebsko* / *łebšče* / *łbëšče*, *mˈescësko*, *nˈozëšče* / *nˈozësko*, *nˈosëšče* / *nˈosësko*, *očëšče*, *pˈajėšče*, *pålcëšče*, *reńonëska*, *sěrcëšče* / *sˈěrcësko*, *skˈarńišče*, *stˈopíšče* / *stˈopísko*, *ščˈelëšče*, *špílëšče*, *špėřëšče* / *špėřësko*, *uzëšče* / *uzësko*, *ušëšča* / *ˈušëska*, *vǫsëšče* / *vˈǫsësko*, *vłˈosëšča* / *vłˈosëska*, *ząbíšče* / *ząbisko*.

4. Nazwy sprzętów, przyrządów itp.:
a) głuż. (54): *běliznisko*, *bowisko*, *čwicysko* / *čwičisko*, *čworisko*, *delčisko*, *dóńcysko* / *dóńčisko*, *horncysko* / *hornčisko*, *kadźisko*, *kamorisko*, *karančisko*, *klučisko*, *kobjelisko*, *korbisko*, *košisko*, *kótlisko*, *křinisko*, *křińčisko*, *kwačisko*, *łožisko* / *łožišćo*, *łžičisko*, *měchisko*, *mutwisko*, *mydlisko*, *pičelisko*, *polčisko*, *pónwisko*, *rěblisko*, *rubisko*, *sedlisko*, *stolisko*, *stólčisko*, *sudowisko*, *šćěćisko*, *škleńčisko*, *šklisko*, *škorodwisko*, *štandźisko*, *šwindźisko*, *talerisko*, *tobolisko*, *trjenišćo*, *trónisko*, *trubisko*, *trubjelisko*, *twjelisko*, *wačokisko*, *wanisko* / *wanišćo*, *wjechl(aw)isko*, *wobrazysko*, *wobručisko*, *wojisko*, *wotrohisko*, *wuzdźisko*, *zwjenisko*,
b) kasz. (19): *ƀetcëšče*, *drǫžëšče*, *grˈȯnčˈëšče* / *grȯnčˈëšče*, *kˈåblëšče*, *kˈedëšče*, *kˈumíšče* / *kˈumísko*, *ławíšče*, *palˈëcëšče*, *pˈalečńišče*, *pålëšče*, *patelńisko*, *płˈåxcëšče* / *płˈaxcësko*, *pˈeřńišče* / *pˈeřńisko*, *płȯtńišče* / *płȯtńisko*, *stˈȯłcëšče* / *stˈołcësko*, *ˈuzzëšče* / *ˈuzzësko*, *vˈėrësko* / *vˈėrëska* / *vˈėrcësko* / *vˈėrcëska* / *vˈërëšče*, *zarčëšče*, *žˈačëšče*.

5. Nazwy osób:
a) głuż. (40), w tym nazwy ogólne (13): *babisko*, *człowječisko*, *holčisko* / *holčišćo*, *hólčisko* / *hólčišćo*, *chłopčisko*, *kadlisko*, *knjenisko*, *knjezysko*, *mužisko*, *syroćisko*, *towaršisko*, *wosobisko*, *žonisko* / *žonišćo*, nazwy pokrewieństwa (9): *dźědźisko*, *dźowčisko*, *maćerisko*, *nanisko*, *njewjesćisko*, *sotřisko*, *synisko*, *wótčisko*, *wujisko*, nazwy narodowe (5): *Cyganisko*, *Němčisko* / *Němcysko*, *Turčisko*, *Włóšisko*, *Židźisko*, nazwy zawodowe i godności (10): *kejžorisko*, *kowarisko*, *kralisko*, *krawčisko*, *mištrisko*, *pohončisko*, *šosarisko*, *šwalčisko*, *tkalčisko*, *wotročisko*, nazwy z wyrazem ekspresywnym w podstawie słowotwórczej (3): *kopolisko*, *kurwisko*, *walawisko*,
b) kasz. (33), w tym nazwy ogólne (10): *babsko* / *babšče* / *baƀisko* / *baƀišče*, *bˈałcësko* / *bałcëšče*, *xłˈopísko* / *xłˈopíšče*, *zecëšče* / pl. *zecëšča*, *zˈevcësko* / *zėvčëšče* / *zėvčësko*, *žˈazëšče* / *žazësko*, *knˈåpíšče* / *knapsko* / *knapšče*, *lëzëska* / *lëzëšča*, *pańisko*, *strˈëšëšče* / *strˈëšësko*, nazwy pokrewieństwa (5): *cocëšče* / *cotcëšče* / *cˈocësko* / *cˈotcësko*, *mˈëmcësko*, *nˈënčëšče*, *ojcësko*, *stˈarčëšče* / *stˈarcësko*, nazwy narodowe (2): *Ḿˈemcësko*, *Žˈëzëšče* / *Žˈëzësko*, nazwy zawodowe i godności (3): *ksązëšče* / *ksˈązësko*, *pˈopísko*, *žałnėřëšče* / *žałnėřësko*, nazwy z wyrazem ekspresywnym w podstawie słowotwórczej (13): *bˈëčëšče* / *bˈëcësko*, *ƀetcëšče*, *kˈurvíšče* / *kˈurvísko*, *małpíšče* / *małpísko*, *ńebˈora-*

cëšče / *ńebˈoråšče* / *ńeboråsko*, *ńezdˈarësko*, *ṕijačëšče* / *ṕijačësko*, *pužëšče*, *šˈelḿišče* / *šelḿisko*, *šnˈëṕisko*, *tˈacësko*, *tatincësko*, *tuřëšče*, *žḿišče*.

6. Narzędzia i ich części:
a) głuż. (37): *bidmisko*, *britwisko*, *brónisko*, *cypiska*, *ćerlisko* / *ćedlisko*, *česačisko*, *črjóslisko*, *čwejisko*, *hozdźisko*, *kołwroćisko*, *kosysko*, *krosniska*, *łopačisko*, *łopaćisko*, *nožičiska*, *nožisko*, *pasliska*, *pěsćisko*, *pilisko*, *płužisko*, *přaslenisko*, *radlisko*, *sekerčisko*, *sekerisko*, *serpisko*, *sochorisko*, *stupisko*, *šidlisko*, *špodźisko*, *šrubisko*, *toporisko*, *wějadlisko*, *widliska*, *wjertulisko*, *wlečwisko*, *wrjećenisko*, *wudźisko*,
b) kasz. (3): *brˈȯńišče* / *brˈȯńisko*, *mašˈińišče* / *mašińisko*, *nožëšče*.

7. Nazwy pomieszczeń, budowli, zabudowań:
a) głuż. (36): *bróžnisko*, *budźisko* / *budźišćo*, *cyrkwisko*, *domisko*, *hrodźisko*, *hródźisko*, *chěžisko*, *chlěwisko*, *jasliska*, *klóštrisko*, *korčmisko*, *kólnisko*, *krywisko*, *łubisko*, *młynisko*, *mosćisko*, *murisko*, *pinčisko*, *płoćisko*, *pósćisko*, *prozysko*, *schodźisko*, *ścěnisko*, *stanisko*, *stołpisko*, *studźenisko*, *stwicysko*, *stwisko*, *twarjenisko*, *wětrnisko*, *wěžisko*, *wjelbisko*, *wokeńčisko*, *woknisko*, *wroćiska*, *zahrodźisko*,
b) kasz. (11): *bˈuʒësko* / *buʒëšče*, *xëčëšče*, *xlėvišče*, *dˈacëšče*, *jizbišče*, *moscëšče* / *mˈoscësko*, *ˈokńišče*, *płˈocësko* / *płˈocëšče*, *stodˈolëšče* / *stodolėsko*, *ogroʒëšče*, *zˈȯmčëšče* / *zˈȯmcësko*.

8. Nazwy określające fizjograficznie i topograficznie teren:
a) głuż. (28): *bahnisko*, *brodźisko*, *dolisko*, *haćisko*, *hlinisko*, *holisko*, *horisko*, *jězorisko*, *kamjenisko*, *kołpisko*, *kupisko*, *ladźisko*, *lěsysko*, *łučisko*, *morisko*, *pastwisko*, *pěsčisko*, *polisko*, *pusćinisko*, *runinisko*, *skalisko*, *skalinisko*, *smazysko*, *tonidlisko*, *trawisko*, *tymjenisko*, *wodźisko*, *žórlisko*,
b) kasz. (11): *błocëšče*, *gȯřëšče*, *kalëšče* / *kalësko*, *lˈasëšče*, *łǫčëšče* / *łǫčësko*, *mořëšče*, *řėčëšče* / *řˈėcësko*, *rˈovišče*, *urvišče* / *urvisko*, *vˈoʒëšče*, *zˈeḿišče*.

9. Nazwy potraw i napojów oraz produktów do ich sporządzenia:
a) głuż. (26): *całćisko*, *cokorisko*, *droždźiska*, *jejisko*, *kofejisko*, *łojisko*, *mjasysko*, *mjedźisko*, *mlóčisko* / *mlokisko*, *mošćisko*, *napojisko*, *palenčisko*, *piwisko*, *połćisko*, *popjerisko*, *sadlisko*, *sadźisko*, *selisko*, *smjetanisko*, *sydrisko*, *šwjerčisko*, *twarožčisko*, *twarožisko*, *tykančisko*, *winisko*, *wolijisko*,
b) kasz. (7): *jaješče*, *maslëšče* / *maslësko*, *mˈǫcëšče* / *mˈǫcësko*, *mąsëšče* / *mˈąsësko*, *obońišče*, *sëřësko*, *vińsko* / *vˈińišče*.

10. Nazwy odzieży i ich części:
a) głuż. (23): *falisko*, *cholowiska*, *cholowisko*, *kabaćisko*, *kapisko*, *kłobučisko*, *kornarisko*, *košlisko*, *kožuchisko*, *nohajčisko*, *pasysko*, *płašćisko*, *pódušisko*, *rjemjenisko*, *sliska*, *slisko*, *stupnisko*, *suknisko*, *šaćiska*, *škórnisko* / *škórnišćo*, *šórcušisko*, *tykačisko*, *wopončisko*,
b) kasz. (19): *bˈȯcësko* / *bȯcëšče*, *čˈåpcësko*, *fartësësko*, *jačëšče* / *jacësko*, *kåpcëšče*, *klėʒëšče* / *klėʒësko*, *košlësko*, *kˈurṕišče* / *kˈurṕisko*, *livcësko* / *livčëšče*, *mantˈulišče*, *mˈucëšče*, *ruxńišče*, *sˈëkńišče* / *sˈëkńisko*, *skořńiska*, *spȯdńˈicëšče* / *spȯdńicësko*, *štiflëska*, *šlˈejrëšče* / *šlˈejrësko*, *žˈacësko*, *žakėcësko*.

11. Nazwy związane z pogodą i zjawiskami atmosferycznymi:
a) głuż. (16): *dešćisko*, *lodźisko*, *łužisko*, *mhlisko*, *mróčelisko*, *mrózysko*, *powětřisko*, *prochisko*, *sepisko*, *snězysko* / *sněžisko*, *tučelisko*, *wětrisko* / *wětřisko*, *wichorisko* / *wichorišćo*, *wjedrisko*, *zeriska*, *zymisko*,
b) kasz. (26): *babsko* / *babšče* / *baƀisko* / *baƀišče* (: *baba* ‘chmura zwiastująca deszcz’), *xaješče*, *xajˈavišče*, *xmuřešče*, *dënëšče*, *deščëšče* / *dˈeščësko*, *gřmˈocësko* / *gřëmˈocëšče*, *ḱidˈavišče*, *mˈåłńisko*, *mglëšče*, *mořˈavišče*, *mrˈozëšče*, *mžavsko* / *mžavišče*, *ńepogoʒësko* / *ńepogˈoʒëšče*, *ńevˈodřëšče*, *padavišče*, *sńˈeʒësko* / *sńˈežëšče* / *sńˈežësko*, *štorḿišče*, *tˈopńisko*, *valëšče*, *vˈetřëšče* / *vˈetřësko*, *vˈodrëšče*, *zavexńisko*, *zˈëḿišče* / *zˈëḿisko*, *zˈëmńišče* / *zˈëmńisko*, *zimčëšče*.

12. Nazwy związane z chorobami:
a) głuż. (11): *błuznisko*, *brjodźisko*, *kašelisko*, *jětrisko*, *kwěkańcysko*, *ranisko*, *šmarisko*, *trupisko*, *wuhrisko*, *žałbisko*, *wumpjerisko*,
b) kasz. (6): *bardˈavišče*, *xëřësko* / *xëřëšče* / *xˈërlësko* / *xˈërlëšče*, *xořësko* / *xořëšče*, *dˈerëšče* / *dˈerësko*, *ḱˈixavišče*, *pˈaršëšče*.

13. Nazwy broni i ich części:
a) głuż. (10): *brjendźisko*, *brónisko*, *kłočisko*, *šipisko*, *škićisko*, *tesačisko*, *trunisko*, *třělbisko*, *tyłowisko*, *wobłučisko*,
b) kasz.: brak przykładów.

14. Nazwy miejsc:
a) głuż. (10) *brjozysko* / *brjohišćo*, *dworisko*, *kublisko*, *měsćisko*, *mjezysko*, *sydlisko*, *šćernisko*, *torhošćisko*, *winičisko*, *wsysko*,
b) kasz. (4): *ḿˈeʒëšče* / *ḿˈeʒësko*, *obořësko*, *podvˈořëšče*, *smątˈåřëšče*.

15. Nazwy abstrakcyjne:
a) głuż. (10): *čwělisko* / *čwilisko*, *křiwdźisko*, *nuzysko*, *sonisko*, *swobodźisko*, *škodźisko*, *winisko*, *wjeselisko*, *woporisko*, *žiwjenisko*,
b) kasz. (4): *bˈˈėʒëšče*, *głˈoʒëšče*, *łžˈavišče*, *žålëšče*.

16. Nazwy pierwiastków chemicznych, metali:
a) głuż. (7): *cynisko*, *slěbrisko*, *wapnisko*, *wołojisko*, *worclisko*, *wuhlisko*, *železysko*,
b) kasz.: brak przykładów.

17. Nazwy czynności:
a) głuż. (6): *dejwisko*, *kaznisko*, *spanisko*, *spěwisko*, *tepjenisko*, *wučbisko*,
b) kasz. (4): *obmovisko* / *obmˈovišče*, *obońišče*, *pomovisko*, *přëgadovišče*.

18. Nazwy pojazdów:
a) głuż. (7): *čołmisko*, *karisko*, *kolesysko*, *łódźisko*, *saniska*, *wjesličisko*, *wozysko*,
b) kasz. (2): *sańišča*, *vˈozëšče* / *vˈozësko*.

19. Nazwy istot nadprzyrodzonych:
a) głuż. (6): *čerćisko*, *djablisko*, *djasysko*, *dušisko* / *duchisko*, *přibohisko*, *šerjenisko*,

b)kasz. (4): *djablëšče* / *djåblëšče* / *djoblëšče*, *mˈorëšče* / *mˈorësko*, *parȯnišče*, *štˈolḿišče* / *štˈolḿisko*.

20. Nazwy instrumentów muzycznych:
a) głuż. (4): *bubonisko*, *pišćelisko*, *trubičisko*, *tulawisko*,
b) kasz. (1): *tuḇišče* / *tuḇisko*.

21. Nazwy tkanin
a) głuż.(4): *bawłmisko* / *ba(w)łmisko*, *somoćisko*, *wołmisko*, *židźisko*,
b) kasz.: brak przykładów.

22. Nazwy wydzielin:
a) głuż.(3): *poćisko*, *sliniska*, *wózhorisko*,
b) kasz.: brak przykładów.

23. Nazwy pieniędzy:
a) głuż. (3): *krošisko*, *pjenjezysko*, *tolerisko*,
b) kasz.: brak przykładów.

24. Inne:
a) głuż. (169): *barbisko*, *basnisko*, *bitwisko*, *błudźisko*, *brěmjenisko*, *brózdźisko*, *cyhelisko*, *ćmicysko*, *čarisko*, *čopisko*, *črjopisko*, *črjódźisko*, *darisko*, *desčisko*, *dnisko*, *drjewisko*, *dušisko*, *dymisko*, *dypčisko*, *dźělisko*, *dźěrisko*, *haćenisko*, *hłosysko*, *hnězdźisko*, *hnojisko*, *hownisko*, *hrisko*, *hromadźisko*, *hwězdźisko*, *jamisko*, *jědźisko*, *kadźisko*, *kehelisko*, *kijisko*, *klančisko*, *klijisko*, *klinisko*, *knihiska*, *knižisko* / *knihisko*, *kolijisko*, *kolisko*, *kołčisko*, *kóńčisko*, *kórarisko*, *kórčisko*, *krajisko*, *krjeńčisko*, *krjepjelisko*, *kročelisko*, *kromisko*, *krónisko*, *krušisko* / *kruchisko*, *krydźisko*, *křižisko*, *křudźisko* / *křjudźisko*, *kudźelisko*, *kudźerisko*, *kulisko*, *kurisko*, *kusysko*, *kužolisko*, *lapisko*, *lisćisko*, *losysko*, *łaćisko*, *łučwisko*, *mazysko*, *mjenisko*, *mzdźisko*, *nyšporisko*, *nocysko*, *nuhlisko*, *papjerisko*, *pazdźeriska*, *pěnisko*, *pjedźisko*, *pjelušisko* / *pjeluchisko*, *plěchisko*, *pluwisko*, *płomjenisko*, *pohrjebisko*, *pokładnisko*, *prawisko*, *promjenisko*, *prućisko*, *předźenisko*, *přešćipisko*, *pućisko*, *punćisko*, *radźisko*, *ranisko*, *retlisko*, *rěčisko*, *rjadźisko*, *rojisko*, *ryćinisko*, *sadźisko*, *sćerbisko*, *sekulisko* / *sek(u)lisko*, *seršćisko*, *skibisko*, *skorpawisko*, *skorpinisko* / *škorpinisko*, *słowisko*, *słomisko*, *smolisko*, *snopisko*, *sochisko* / *sošisko*, *srjódčisko*, *stadlisko*, *stawisko*, *stronisko*, *stupisko*, *sučisko*, *swěcysko* / *swěčisko*, *swěćisko*, *swětlisko*, *synisko*, *sypisko*, *šćežčisko*, *šćežorisko*, *šćěpisko*, *šibjeńčisko*, *škał(o)bisko, škrisko*, *šlapisko*, *šnórisko*, *šowisko*, *šwipisko*, *tačelisko*, *tramisko*, *trubčisko*, *tunisko*, *twjelčisko*, *tworisko*, *twórbisko*, *tydźenisko*, *tysacysko*, *waćisko*, *wěchisko* / *wěšisko*, *wěnčisko* / *wěncysko*, *wěchćisko*, *wěcysko*, *wikiska*, *wiwlisko*, *wječerisko*, *wječorisko*, *wjerišisko* / *wjerchisko*, *wjezwisko* / *wjezysko*, *włóžisko* / *włożisko*, *wobalisko*, *wobjedźisko*, *wobrubisko*, *wohnisko*, *wołtarisko*, *wotawisko*, *wósčisko* (: *wósk*), *wuhonisko*, *zamčisko*, *zmohisko*, *znamjenisko*, *zwonisko*, *žerdźisko*, *žłobisko* / *žłobišćo*, *žołmisko*, *žorćisko*,
b) kasz. (14): *dëḿišče* / *dëḿisko*, *drˈoʒësko* / *droʒëšče* / *drožëšče*, *głosëšče*, *gnˈojišče*, *govńišče* / *gȯvńišče*, *krˈajišče*, *łajńišče*, *pącëšče* / *pącësko*, *scˈërësko* / *ščˈërëšče*, *snˈopišče* / *snˈopisko*, *stoʒëšče*, *tobačëšče* / *tobačësko*, *ṽeselëšče* / *ṽeselësko*, *vˈojńišče* / *vˈojńisko*.

Materiał wskazuje, że ze względów semantycznych górnołużyckie i kaszubskie augmentativa z sufiksem *-*isko*, *-*išče* nie są ograniczone, jak w języku polskim, do rzeczowników osobowych i przedmiotowych.[15] W obu systemach językowych pojawiają się augmentativa od nazw abstrakcyjych, np. głuż. *křiwdźisko* (: *křiwda*), *swobodźisko* (: *swoboda* ‘wolność’), kasz. *bʹ'ėʒëšče* (: *bėda*), *łžʹ'avíšče* (: *łžʹ'avica* ‘kłamliwość’). Szczególne są tu zgrubienia tworzone od pierwotnych nomina actionis, np. głuż. *spanisko* (: *spanje* ‘spanie, sen’), *tepjenisko* (: *tepjenje* ‘palenie, ogrzewanie’), kasz. *obmóvisko* / *obmʹ'ovíšče* (: *obmova* ‘obmowa, oszczerstwo’, *obońišče* (: *obona* ‘chłosta, cięgi, razy’).

Formacje z sufiksem *-isko* tworzone są w języku górnołużyckim od podstaw należących do szerszych grup semantycznych niż w kaszubszczyźnie, zob. nazwy broni i ich części, pierwiastków chemicznych i metali, tkanin, wydzielin, pieniędzy. Mogą się tu nawet pojawić augmentativa od nazw pojęć wywołujących uczucia wzniosłe: *krajisko* (: *kraj*).

Spowodowane jest to głównie tym, że w języku górnołużyckim te same wykładniki formalne pełnią funkcje ekspresywne i augmentatywne. W języku górnołużyckim nie istnieje odrębna kategoria słowotwórcza nazw ekspresywnych rzeczownika.[16] W zasadzie nie ma odrębnych formantów wyspecjalizowanych w tworzeniu nazw wskazujących na emocjonalne ustosunkowanie się nadawcy do desygnatu. Funkcję tę pełnią te same wykładniki formalne, które budują nazwy deminutywne i augmentatywne. Kaszubszczyzna wyróżnia się jednak bogatszym zakresem semantycznym podstaw słowotwórczych wchodzących w relacje z augmentatywnym sufiksem *-isko* / *-išče* w stosunku do polszczyzny. Jest to proces naturalny, zgrubienia w dialektach są częstsze niż w języku ogólnym.[17]

Kaszubszczyzna dysponuje większą liczbą wykładników augmentatywnych niż język górnołużycki. W języku górnołużyckim do sufiksów tworzących zgrubienia zalicza się oprócz ekspansywnego sufiksu *-isko*, rzadkiego *-išćo* tylko przyrostek *-dło*, np. *budźadło*, *kočidło*, *psyčidło*. Formant ten odznacza się jednak bardzo niską frekwencją (odnotowano tylko dziewięć przykładów), podstawową jego funkcją jest tworzenie nomina instrumenti, np. *čornidło*, *wozydło*. Produktywny głuż. formant *-isko* / *-ysko* jest najbliższy typowej funkcji augmentatywnej. Pozostałe nieliczne wykładniki *-išćo* i *-dło* są nośnikami tylko nacechowania negatywnego. W kaszubszczyźnie również we właściwej funkcji augmentatywnej występuje sufiks *-isko* / *-išče*. Pojawiają się tu także zgrubienia o wyraźnej funkcji deterioratywnej: z elementem *-x-* w części sufiksalnej, np. *-ëxa*: *cȯrexa*, *-ixa*: *Cygańixa*, *-ox*: *gńėlox*, *-oxa*: *čʹ'aroxa*, *-uxa*: *cotuxa*, także derywaty modyfikacyjne z formantem *-idło*, np. *čańidło* (: *čama* ‘osoba pracująca do późnej nocy i stąd stale śpiąca’). Funkcję deterioratywną sygnalizują też alternacje ujemne, np. *cota* (: *cotka*), *ʒåtë* (: *ʒåtḱi*), *ḿixa* (: *ḿiska*). Te wykładniki formalne budują przede wszystkim pejoratywne nazwy osób.[18]

---

[15] Zob. B. KREJA, *Słowotwórstwo* [...], s. 158–164.

[16] Zob. H. ŠEWC, *Gramatika hornjoserbskeje rěče*, 1. Zwjazk. *Fonematika a morfologija*, 3.1.7. *Słowotwórba substantiwow*, Budyšin 1968, s. 87–97.

[17] Zob. hasło: *Zgrubienia w dialektach*, [w:] Encyklopedia wiedzy o języku polskim, pod red. S. Urbańczyka, Wrocław 1978, s. 402.

[18] O kategorii nosicieli cech pejoratywnych w kaszubszczyźnie zob. E. MASŁOWSKA, *Słowotwórcze typy pejoratywnych nazw osób w dialekcie kaszubskim*, [w:] Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej 19, 1980, s. 41–58 + mapy.

Liczne regularne formacje augmentatywne na *-isko* tworzy się w języku górnołużyckim i kaszubszczyźnie od leksemów, które nie są pod względem słowotwórczym rozwinięte, np. głuż. *hribisko* (: *hrib* ‘grzyb’), *kadźisko* (: *kadź* ‘kadź’), kasz. *xłˈopisko* / *xłˈopíšče*, *deščëšče* / *dˈeščësko*. Pojawiają się, choć rzadko augmentativa utworzone od formacji rozwiniętych słowotwórczo, np. głuż. przyrostkiem *-ak*: *česačisko* (: *česak* ‘grzebień’), *-ar*: *kowarisko* (: *kowar* ‘kowal’), *kuzłarisko* (: *kuzłar*), *-ba*: *wučbisko* (: *wučba* ‘nauka’), *twórbisko* (: *twórba* ‘kształt, postać, forma’), kasz. *-ak*: *pijačëšče* / *pijačësko* (: *pijåk*), *-avica*: *padˈavišče* (: *padˈavica* ‘długotrwały deszcz, słota’), *-ka*: *bˈałcësko* / *bałcëšče* (: *bˈałka* ‘kobieta, żona’).

Derywacji mogą towarzyszyć ucięcia sufiksów w podstawach, albo są to wypadki derywacji wymiennej: *wětrnisko* (: *wětrnik* ‘wiatrak’), *pokładnisko* (: *pokładnica* ‘kasa, skarbonka’), *husysko* (: *husyca* ‘gęś’), *włosanisko* (: *włosańca* / *włosanica* ‘włos koński’), *śćernisko* (: *śćerniśćo* ‘ściernisko’), kasz.: *xˈošëšče* (: *xoščka* ‘skrzyp polny’).

Zasadniczo derywaty z sufiksem *-isko* nie są tworzone od tych podstaw, które ze względu na swoje znaczenie dodatnie nie dopuszczają nazw pejoratywnych, np. deminutiva.[19] Wyjątkowo odnotowałam w kaszubszczyźnie *vˈėrcësko* / *vˈėrcëska* (: *vėrko* / *vėrka* : *vėro* / *vėra* ‘pej. łóżko, posłanie’), też od nazwy istot młodych *gǫsëšče* (: *gǫsą* ‘gąsię’). W materiale pojawił się też jeden przykład, w którym formant *-išče* nie pełni typowej dla niego funkcji ekspresywnej: augmentatywno-pejoratywnej, ale wskazuje na funkcję deminutywną: kasz. *mžˈavišče* ‘drobny deszcz’.[20]

Najczęściej – w obu systemach językowych – w procesie derywacji występuje neutralna emocjonalnie baza, do której dodaje się ekspresywny formant. Podstawę fundacji mogą też stanowić leksemy nacechowane emocjonalnie, są to nazwy osób o cechach ujemnych, społecznie degradujących, rzadziej zwierząt, np. kasz. *bˈëčëšče* / *bˈëcësko* (: *bëka* ‘stara gęś’), *kˈurvišče* / *kˈurvisko*, *ńebˈoracëšče* / *ńebˈoråšče* / *ńeboråsko*, *ńezdˈařësko*, *pijačëšče* / *pijačësko*, *šˈelmišče* / *šelmisko*, *šnˈëpisko* (: *šnëpa* ‘kobieta lekkich obyczajów’), głuż. *kopoł* ‘gamoń, cymbał’, *kurwa*, *walawa* ‘prostytutka’. Ładunek emocjonalny bazy jest tu wzmocniony przez ujemne nacechowanie formantu.

Współczesne górnołużyckie i kaszubskie augmentativa o tym samym rodowodzie, z sufiksem *-*isko*, *-*išče* mają charakter potencjalny, stanowią klasę otwartą, od każdego rzeczownika, jeśli tylko jest to dopuszczone semantyką i potrzebne, może być utworzona nazwa augmentatywna. Wyekscerpowano z materiałów górnołużyckich 749 augmentatiwów na *-isko*, 19 na *-išćo* (w tym 18 z wariantem na *-isko*), zaś ze słownika Sychty 243 derywaty na *-isko* / *-išče*. Materiał ten pozwolił dostrzec znaczne podobieństwa w zakresie powoływania i funkcjonowania tych produktywnych formacji w obu peryferycznych systemach językowych.

---

[19] O deminutiwach w języku górnołużyckim zob. M. MILEWSKA, *Deminutiva we współczesnym piśmiennictwie górnołużyckim*, [w:] W świecie słów i znaczeń, Gdańsk 2001, s. 206–207. O kaszubskich formacjach deminutywnych na *-(išč)ko* derywowanych od podstaw augmentatywnych pisał B. Kreja, zob. tenże, *Ze słowotwórstwa kaszubskiego*, [w:] Studia i szkice słowotwórcze IV, Gdańsk 2002, s. 254–258.

[20] Na podwójną funkcję: augmentatywno-pejoratywną i deminutywną sufiksu *-isko* / *-išče* w kaszubszczyźnie wskazywał F. LORENTZ, zob. Gramatyka pomorska, Wrocław 1959, t. II, s. 694. O kaszubskich formacjach deminutywnych na *-(išč)ko* derywowanych od podstaw augmentatywnych, zob. B. KREJA, *Ze słowotwórstwa kaszubskiego*, [w:] Studia i szkice słowotwórcze IV, Gdańsk 2002, s. 254–258.

Obersorbische und kaschubische Augmentativa mit dem Suffix **-išče*, **-isko*

Zusammenfassung

Im Aufsatz werden die Funktions- und Bildungsweise von Augmentativa mit den Suffixen **-išče* und **-isko* im Obersorbischen und Kaschubischen verglichen. In der obersorbischen Gegenwartssprache dient das Suffix *-isko* ausschließlich zur Bildung von Augmentativa. Das obersorbische Suffix *-išćo* kommt seltener vor – es ist multifunktional und erscheint vorwiegend mit lokaler Funktion. Im Kaschubischen ist die Distribution von *-išče* bzw. *-isko* geographisch bedingt: Im Norden wird das Suffix *-išče* verwendet, im Süden dagegen *-isko*. Das zuletzt genannte Suffix bildet im Kaschubischen neben Augmentativa auch Nomina loci und Bezeichnungen von Werkzeugstielen.

Die expressive Konnotation der Derivate mit den Suffixen *-isko* / *-išče* lässt sich in beiden Sprachen an den begleitenden Attributen ablesen. Diese signalisieren meist außergewöhnliche Ausmaße des Objekts, seine Hässlichkeit, Ungewöhnlichkeit oder sein Alter, z. T. bringen sie negative Emotionen zum Ausdruck. Anders als im Obersorbischen sind im Kaschubischen in diesem Zusammenhang auch Attribute möglich, die positive Gefühle wie Mitleid, Erbarmen oder (seltener und unter dem Einfluss des Polnischen) positive Eigenschaften des Gegenstands ausdrücken.

Derivate mit den untersuchten Suffixen sind in beiden Sprachen sehr häufig, sie bilden eine semantisch stark differenzierte Klasse. Dabei ist die Vielfalt der Ableitungsbasen für Derivate mit dem Suffix *-isko* im Obersorbischen größer als im Kaschubischen, da dieses Suffix hier neben der augmentativen auch eine expressive Funktion hat. Das Kaschubische besitzt demgegenüber eine größere Zahl von Augmentativsuffixen.